

Katarzyna Lemek
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Szczeciński

Katechizacja w (Archi)diecezji Szczecińsko – Kamieńskiej w czterdziestoleciu jej istnienia. Studium historyczno – teologiczne.

W 2012 roku Kościół szczecińsko-kamieński obchodził 40 – lecie ustanowienia przez papieża Pawła VI diecezji i 20 – lecie podniesienia jej przez Jana Pawła II do godności archidiecezji. Rocznice te stanowią właściwy moment dokonania podsumowania, a zarazem oceny i wyciągnięcia wniosków na przyszłość z dotychczasowych działań związanych z katechizacją.

Celem rozprawy było zbadanie, czy w archidiecezji szczecińsko – kamieńskiej były realizowane założenia odnowy katechetycznej w omawianym okresie oraz jak katecheza na przestrzeni 40 lat dostosowywała metody, formy jej realizacji do warunków i miejsc (punkt katechetyczny, szkoła), gdzie nauczanie religii było realizowane oraz do możliwości odbiorców, do których katecheza była kierowana. Poddanie analizie dostępnych źródeł – śladów pozostałych z 40 lat pracy katechetycznej w diecezji miało na celu podsumowanie minionych lat oraz utrwalenie wkładu pracy włożonego przez cały lud Boży nad Odrą i Bałtykiem, w tym nie tylko księży czy sióstr zakonnych, ale też katechetów świeckich oraz rodziców, by utrwalić posługę na tych ziemiach.

W rozprawie podjęto też próbę sformułowania odpowiedzi na pytania: jaki wpływ na kształt katechezy w archidiecezji szczecińsko – kamieńskiej miał rozwój koncepcji katechetycznych?, jak na przestrzeni 40 lat zmieniały się formy i metody pracy katechetycznej? jaki wpływ na sposób realizacji katechezy miały zmieniające się warunki społeczno – kulturowe?

Aktualność pracy wynika z potrzeby ciągłych poszukiwań nowych metod duszpasterskich i katechetycznych oraz z faktu, że zagadnienie katechizacji w (archi)diecezji szczecińsko – kamieńskiej nie posiada dotychczas opracowania w całości poświęconego tej problematyce.

Założony temat rozprawy: *Katecheza w (archi)diecezji szczecińsko – kamieńskiej w czterdziestoleciu jej istnienia. Studium historyczne - teologiczne* jest osadzony w konkretnym czasie i na określonym terytorium. Ramy czasowe wyznacza z jednej strony rok 1972, czyli moment erygowania trwałych struktur kościelnych na Ziemiach Zachodnich po II woj-

nie światowej, a z drugiej - obchodzona w 2012 r. podwójna rocznica: czterdziestolecia diecezji i dwudziestolecia ustanowienia jej archidiecezją. Prowadzone badania zostały umiejscowione w granicach diecezji, a od 1992 r. wraz z siostrzanymi diecezjami koszalińsko-kolobrzeską i zielonogórsko-gorzowską metropolii szczecińsko – kamieńskiej.

Sprecyzowania przy tym wymaga też termin *katecheza* użyty w tytule, ponieważ pod tym pojęciem kryje się złożona natura i bogaty zakres podejmowanych działań, których nie można opisać w jednej pracy. Podjęto się przeanalizowania działań katechetycznych w Kościele nad Odrą i Bałtykiem w okresie czterdziestu lat ze szczególnym uwzględnieniem katechezy dzieci i młodzieży realizowanej w punktach katechetycznych, a później w szkole i przy parafii.

Opisując ten złożony proces poddano analizie materiały źródłowe i przestudiowano literaturę odnoszącą się do omawianych zagadnień.

Materiał źródłowy pracy stanowią: dokumenty Kościoła, akta normatywne wydane przez władzę państwową, materiały archiwalne, czasopisma diecezjalne i materiały katechetyczne oraz sprawozdania. Kwerendę badawczą przeprowadzono w Archiwum Kurii Szczecińsko - Kamieńskiej, Archiwum Państwowym w Szczecinie, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie.

Struktura pracy wybrana dla niniejszego opracowania, ma charakter chronologiczno – problemowy, a stanowi ją pięć rozdziałów.

Rozdział pierwszy - wprowadzający ma na celu zarysowanie tła do prowadzenia dalszych rozważań i zawiera przedstawienie uwarunkowań społeczno - kulturowych powstania diecezji szczecińsko – kamieńskiej. Omówiona została przeszłość Kościoła na Pomorzu Zachodnim, aż do chwili powstania w 1972 roku stałej organizacji kościelnej.

Rozdział II poświęcony został nauczaniu religii w punktach katechetycznych. Przedstawione w nim zostały trudności w organizowaniu katechezy parafialnej i starania Kościoła o jej zdynamizowanie. Moment powołania przez Pawła VI trzech diecezji z terenów rozległej administracji gorzowskiej i to w okresie walki o kształt wychowania młodego pokolenia, którego władza chciała uformować na bezwłasnowolnego wykonawcę zarządzeń państwowych, pozbawionego korzeni i wyrastających z nich postaw chrześcijańskich, był świadectwem dojrzałości Kościoła na tych ziemiach. Mimo zabiegów władz i podległych im służb bezpieczeństwa utrudniających lub uniemożliwiających Kościołowi pracę z dziećmi i młodzieżą, wspólnoty parafialne potrafiły się zmobilizować i w poczuciu odpowiedzialności za przekaz wiary następnym pokoleniom podjąć wysiłek organizacji i utrzymania sieci punktów katechetycznych, dostosowując do ich potrzeb istniejące pomieszczenia kościelne czy z wielkim wysiłkiem budując nowe. W katechezie polskiej był to czas wprowadzania nowego programu ra-

mowego dostosowanego do nauczania posoborowego. W diecezji przez formację pracowników posługi Słowa, szczególnie wzrastającą liczbę katechetów świeckich, druk nowych podręczników, duszpasterstwo w małych grupach pozakatechetycznych, spotkania z rodzicami, realizowano założenia odnowy katechetycznej.

Powrotowi religii do szkół w roku szkolnym 1990/1991 i skutkom tej przemiany po przełomie demokratycznym został poświęcony rozdział III. Dowiedziono w nim, że katecheza odnalazła swoje miejsce w całym procesie wychowawczym, przy czym zachowała swoją tożsamość i specyfikę. Powrót katechezy do szkół oraz dwa wydane w odstępie ćwierćwiecza dyktoria watykańskie, a następnie polskie przyczyniły się do opracowania nowego programu i podstawy programowej. Decyzją arcybiskupów szczecińsko – kamińskich katecheci otrzymali prawo wyboru podręczników spośród dopuszczonych do funkcjonowania w diecezji, wybierając ten najlepiej odpowiadający potrzebom i mentalności ich uczniów.

Dokumenty katechetyczne wskazujące na biskupów jako pierwszych katechetów w diecezjach powierzonych ich pieczy skłoniły do wyodrębnienia osobnego rozdziału poświęconego nauczaniu biskupów w Kościele nad Odrą i Bałtykiem i ich inspiracji w podejmowaniu działań katechetycznych. Rozdział IV ukazuje więc implikacje katechetyczne we wskazaniach kolejnych pasterzy diecezji szczecińsko – kamińskiej oraz problemy katechetyczne zarysowane w I Synodzie Diecezjalnym i w Synodzie Metropolitalnym.

Decyzja o wyodrębnieniu rozdziału V omawiającego formację osób odpowiedzialnych za katechezę oraz działalność Wydziału Wychowania Katolickiego Kurii Szczecińsko – Kamińskiej podyktowana została faktem, że bez odpowiednio przygotowanych pracowników posługi Słowa nie byłaby możliwa realizacja katechezy odpowiadającej wymaganiom Kościoła i potrzebom odbiorców. W tym rozdziale wysunięto wniosek, że jednym z przejawów recepcji nauczania soborowego podejmowanego przez dokumenty katechetyczne jest maksymalne zaangażowanie świeckich w posługę duszpasterską w Kościele. Przez czterdzieści lat w diecezji ośmiokrotnie zwiększyła się liczba katechetów świeckich, którzy przez odpowiednią formację intelektualną, duchową i pastoralną zostali przygotowani do prowadzenia katechezy, najpierw w salkach, a później w szkołach. Diecezja włożyła wiele wysiłku w kształcenie katechetów, by spełniali optymalnie wymagania stawiane im przez Kościół i prawo oświatowe. Najpierw były to kursy katechetyczne, następnie dwuletnie studium, a po powrocie religii do szkół – trzyletnie kolegium odpowiadające wymogom prawa państwowego z możliwością kontynuowania nauki na studiach magisterskich. Utworzenie Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Szczecińskim dało możliwość przygotowania głosicieli Słowa na jednolitych pięcioletnich studiach teologicznych o specjalizacji katechetyczno –

pastoralnej. Wydział Wychowania Katolickiego poza formacją intelektualną troszczył się o przygotowanie duchowe i permanentną formację katechetów przez cały okres pełnienia posługi.

W zakończeniu pracy na podstawie analizy zachowanych źródeł wysnuto wniosek, że katecheza zawsze stanowiła istotny wymiar posługi pastoralnej, a podejmowane działania inspirowane były przyjętą koncepcją katechetyczną. Ocena działań podejmowanych przez kolejnych biskupów oraz osoby odpowiedzialne za ten istotny nurt procesu ewangelizacji wskazują na umiejętność odczytywania znaków czasu. Z sukcesem dostosowywano formy i metody pracy katechetycznej do zmieniających się warunków społeczno - kulturowych i miejsc, gdzie nauczanie religii było realizowane oraz do potrzeb i możliwości odbiorców.

Zwrócono uwagę, że powrót nauki religii do szkół miał też pewne negatywne skutki. Przede wszystkim zauważono poważne rozluźnienie więzi dzieci i młodzieży z parafią miejsca zamieszkania. Rodzice uważając często, iż nauka religii w szkole stanowi całą katechizację, poczuli się zupełnie zwolnieni z obowiązku przekazywania wiary swoim dzieciom oraz z kontrolowania jej efektów. Mimo zaleceń diecezjalnych często są przekonani o tym, że szkolna nauka religii stanowi też inicjację sakramentów. Przez rozbudowanie wspólnot, grup, kółek zainteresowań, stowarzyszeń katolickich dla dzieci, młodzieży czy dorosłych, Kościół winien dążyć do ewangelizacji skierowanej do ludzi na różnym etapie rozwoju wiary. Przyczyn takiego stanu należy doszukiwać się w tym, że w diecezji katecheza dorosłych daleka jest jeszcze od doskonałości. Najbardziej rażące jest zmarnowanie szansy na katechezę rodziców dzieci przygotowujących się do sakramentów. Spotkania nie powinny mieć jedynie charakteru przekazu informacji organizacyjnych. Należałoby realizować na nich przemyślany program ewangelizacyjny, wykorzystując szansę obecności rodziców w kościele i często towarzyszące im pragnienie jak najlepszego przygotowania dzieci do spotkania z Jezusem Chrystusem.